

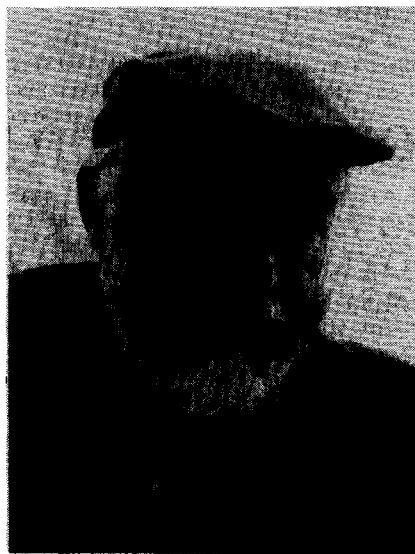
The Dutch in Dutch; how do they do?

Misschien hebben ze het wel aan het verkeerde eind, al die Nederlanders die menen dat het eerste deel van de hiërboven gegeven titel terecht is; zij die menen, leidinggevend en stemhebbenden voorop, dat dit land in ernstige moeilijkheden verkeert. Zij schrijven het woord CRISIS groot. Nogmaals, misschien is het goeddeels verbeelding, hoe het ook zij, ik wil me met die club nog niet onmiddellijk identificeren.

Dat neemt niet weg, dat het theorema van Thomas: „if people think a phenomenon to be real, it becomes real in its consequences”, ook hier wel zal gaan werken. Maar laten we het waarheidsgehalte van de eerste helft van de titel nog even buiten de discussie laten en ons bezighouden met het tweede deel: hoe gedragen de Nederlanders zich dan, als ze menen, dat ze zich in een ernstige crisissituatie bevinden? Is er zo iets als een nationale reactie? Een vast patroon, dat we hebben aangehouden in 1572, 1672, 1795, 1830, 1930?

Aanleiding om mijzelf die vraag te stellen, was de inleiding die Touraine hield op de G. P. Verhagen lectures op 18 februari jl. aan de Erasmus-universiteit 1). Op goed Franse wijze werd de crisis aan de orde gesteld binnen het kader van een historische ontwikkeling van het Westen sinds de Renaissance en werd de situatie van de eerste wereld in totaal afgezet tegen die van de tweede en de derde. Een tweede aanleiding: „Ruffles on the calm, a survey of the Dutch economy”, in het laatste januari-nummer van *The Economist* 2), een prachtig Engels overzicht: Nederland in de camera obscura, zoals ik het ons zelf nog niet heb zien doen.

Wat doen wij dan wèl? Hebben we een eigen manier om in woord en daad op zo'n situatie te reageren? Ongetwijfeld is het zo, dat in een dergelijke toestand de gebruikelijke kanker-ruis „grows into a higher pitch”. Ook de gebruikelijke ruzies op niet essentiële niveaus worden nog iets kwaadaardiger en onbeholpener uitgevochten dan gewoonlijk. Wat niet wegneemt, dat je toch ook wel een zwak kan hebben voor de Nederlander in moeilijkheden: zo'n clubje landgenoten, dat net de laatste trein terug naar huis heeft gemist weet ook wel goed koel te reageren en wat toepasselijke folkloristische humor te debiteren. Wat deze keer bovendien meevalt, is dat we nog niet

echt op de heksenjacht zijn. Natuurlijk koestert elke club zijn eigen kwaaië piepen, maar eigenlijk niet veel meer dan gewoon in een land met een rijke verzuilingstraditie. We hebben nog niemand naar het groene Zoodje geslept, of „maak het kort” tegen de beul laten zeggen. Integendeel, we maken het lang, althans met de eindeloos uitgesmeerde ruzies in het kabinet.

En, kijkend naar het andere eind van dezelfde lijn, we roepen ook nog niet erg om een sterke man: Colijn, Mussert of Drees sr., in welke gedaante dan ook. We zien weinig ware leeuwen in de die-rentuin aan de top, het is meer een collectie kleinere roofdieren, ieder met hun eigen aas. Dat geldt binnen het kabinet: Van Agt, Van der Stee, Den Uyl, Van der Louw, Terlouw, allemaal huisvaders, die even iets flinks aan het doen zijn, alsook daarbuiten: Kok, Wagner, Wiegel, Zijlstra, gepantoffelde oppositie, het blijft een Hollands binnenhuisje en misschien ligt ons dat ook beter dan het dramatisch laten uitrukken van de Nachtwacht.

Essentieel is ook, dat we niet zo erg het gevoel hebben dat die crisis nu zozeer onze eigen schuld is. Zelfs als we vinden dat het goed mis is, dan toch meer in de zin van dat het plotseling lelijk weer is geworden. Anders dan bij de Engelsen en Fransen, die nog alle parafernalia hebben van „la grande nation”, met als het dan misgaat de diep snijdende schuldgevoelens over het niet waar geworden zijn van de eigen pretentie. Hier te lande reageert men veel meer „in the mood of the day”. We nemen allerlei praktische maatregelen, die ons voorlopig even moeten redden, tot het weer beter gaat: een stukje monetair beleid, een banenplan, een speerpunt hier en daar; geën grootscheepse reorganisaties, zeker niet

zo maar ineens. We proberen wat met ziektegeld en als er te veel kanker-ruis terugkomt, halen we weer wat bakzeil. Geen grootscheepse Reaganomics, hooguit wat oploeven om niet te veel aan lager wal te raken. Inderdaad, het zijn de gebruiken uit de zeilvaart, het zinnig reageren op tij en weer, die ons handelen ook hier typeren.

Misschien ook de reactie van de handelsman. Hij beheerst de markt niet, maar hij houdt haar wel nauwkeurig in de gaten. Op tijd weg wezen en op tijd terugkomen, meerdere ijzers in het vuur en goed kijken hoe het met de buurman gaat bij zijn nieuwe experiment, waar we nu nog wat schamper over doen maar dat we snel zullen navolgen als het blijkt te werken.

Niet dat onze nationale cultuur geheel niet geplaagd wordt door schuldgevoelens. Maar die liggen toch op een ander niveau. Als we nog godsdienstig waren, dan zou het weer een soort Arminianen-Gomaristenruzie worden. Over de menselijke hoogmoed, en dat we heus niet moeten denken dat we alles in de hand kunnen houden.

U hoort het wel aan mijn toon, ik vind onze reacties op onze „crisis” nog niet zodanig, dat ik zou vermoeden dat deze tegenslag al de kiem in zich heeft om ons door onze tegenweer tot grotere materiële of spirituele hoogte op te stuwten. The Dutch in Dutch vind ik niet onsympathiek, maar toch ook niet zo, dat er al trots op valt te wezen. Geen Touraine, zelfs geen Laker. Wat niet wegneemt, dat ik diep van binnen ook heel goed weet, dat de Hollandse wijze van regeren voor dit volk de enig mogelijke en daarmee in zekere zin de enig juiste is. We hebben meer van Sancho Panza dan van Don Quichotte en voor de bewoners van een klein land is dat misschien wel het verstandigst.

P. Thoenes

*To be in Dutch: Am. Engels voor in moeilijkheden verkeren.

1) A. Touraine, *Contre le totalitarisme*, G. P. Verhagen lectures, Rotterdam, 18-19 februari 1982.

2) Ruffles on the calm, a survey of the Dutch economy, *The Economist*, 30 januari 1982.